

A1 TÜRÖK DİLİ VE EDEBİYATI

UZUN TEZİ

-YOLCULUĞUN SANCILARI-

Öğrenci Adı: Çağla Çınar

Ders Öğretmeni: Fatma Uğur

Diploma Numarası: D1129-081

Sözcük Sayısı: 3.703

Araştırma sorusu: Özdemir Asaf'ın "Çiçek Senfonisi" adlı yapıtında yer alan "Pay", "O Yolda", "Diyalog", "Giden", "Eskiden", "Kelimeler Kelimeler" şiirlerinde varoluş süreci nasıl işlenmiştir?

ÖZ

Uluslar arası Bakalorya Programı, A1 Türk Dili ve Edebiyatı Dersi kapsamında hazırladığım bu tezde Cumhuriyet Dönemi şairlerinden Özdemir Asaf'ın "Çiçek Senfonisi" adlı yapıtında varoluş sorunsalını inceledim. İnsanın varoluş sorunsalını, buna bağlı olarak da deneyimlediği sancılarını bu yapıtta açık olarak görebildim. Tez çalışmamı yapıtın "Pay", "O Yolda", "Kelimeler Kelimeler", "Diyalog", "Eskiden" ve "Giden" adlı şiirleri üzerinden gerçekleştirdim. Bunu yaparken varoluş sancılarının insan kişiliğinin biçimlenmesindeki etkisini gördüğüm için tezimi kaçış, sorgulama, çatışma, değişim ve yalnızlık temelinde ele aldım. Adı geçen şiirleri bu başlıklar doğrultusunda ve daha çok anlamsal bağlamda değerlendirdim. Şiirlerin anlamsal ağırlıklarını sıralanan noktalarla ilişkisine göre düzenledim. Sonuç olarak varoluşun insanlığın bitmeyen bir yolculuğu olduğunu ve insanın kişiliğini biçimlendirdiğini görmüş oldum.

SÖZCÜK SAYISI: 111

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
I. Giriş.....	4
II. Sorgulama.....	5
III. Kaçış.....	7
IV. Değişim.....	11
V. Yalnızlık.....	15
VI. Çatışma.....	16
VII. Sonuç.....	17
VIII. Kaynakça.....	19

Giriş

Özdemir Asaf şiirleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde insanın odağa alındığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle, Özdemir Asaf şiirlerinde gözlemlenen ortak nokta; her şiirin içeriğinde kişiyi "insan/birey" olmaya götüren süreçleri ele alan ya da insana doğrudan ulaşmaya çalışan bir teması olmasıdır.

Bu çalışmada, şairin, insanın var oluşuna en çok vurgu yapan ve var oluşunu irdeleyen şiirleri seçilmiştir. Seçilen şiirler incelendiğinde her şiirinde var oluş süreci farklı olaylar üzerine temellendirilerek irdelenmiş olmasına karşın ortak tematik yapının da korunduğu görülmüştür. Şiirlerde işlenen ortak temalardan yola çıkılarak bireyin bu süreçte deneyimlediği aşamalar saptanmış ve çalışmanın bütünü bu aşamalar üzerine temellenmiştir.

Var oluş aşamaları bağlamında, sorgulama, kaçış, değişim, yalnızlık ve çatışma izlekleri belirlenmiş, şairin üslubundaki mutsuzluk ve karamsarlık "Pay", "O Yolda", "Kelimeler Kelimeler", "Diyalog", "Eskiden" ve "Giden" adlı şiirleri üzerinden çalışılmıştır.

Varoluş sorunsalı Türk Dil Kurumu sözlüğünde "Yaşama, var olma, bir şeyin ne olduğu, nasıl olduğu değil, var olduğu olgusu" biçiminde ifadelendirilmektedir. Bu açıklamadan yola çıkarsak insanın, içinde farklı birçok katmanı barındırdığı söylenebilir.

Bir ömür; içine bebeklik, çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerini sığdırır. Bu süreç içerisinde her birey benzer düşünceleri farklı olaylar üzerinden yaşayarak yeni deneyimler elde eder. Bu deneyimler doğrultusunda da sorgulama, kaçış, değişim, yalnızlık ve çatışma gibi bazı olguları kendi içinde yaşar. Kişi yaşadığı sürede düşünür, sorular üretir, ürettiği sorular çevresini, yakınlarını, yaşanan olayları ve doğal olarak kendisini sorgulamasına neden olur. İnsanı anlama noktasında her şey bu sorgulamayla başlar.

1. Sorgulama

Yaşam, bir anlamda, zaman içinde edinilen deneyimlerin bileşkesidir ve bu süreçte edinilen deneyimlere kaynaklık eden birçok olay, gerisinde bireyin zihninde soru işaretleri bırakır. Her ne kadar eski deneyimlerin üzerine eklenen yeni yaşanmışlıklar geçmişini silikleştirse de olayların oluş süresi üstünden ne kadar zaman geçerse geçsin beyin durmaksızın işler. Bazen bir kokuyla bazen bir nesneyle, bazen de bir insanla, bireyi eski yaşanmışlıklarına götürerek sorgulama sürecini başlatır. Bu sayede de pişmanlıklar ve mutluluklar tekrar irdelenir ve geçmişte kalan anılar bugünün birikimi ve bakış açısıyla objektif olarak yeniden değerlendirilir. Bu nedenle geçmişin acı veren, sıkıntılı dönemleri bir süre sonra can yakmaz hale gelir ve kişi bu gergin dönemlerin benliğine olan katkılarını gözlemledikçe acı da olsa yaşadıklarına daha iyimser bir açıdan bakmaya başlar. Bundan dolayı geçmişin acı veren, sıkıntılı dönemleri bir süre sonra eskisi kadar can yakmamaya hatta kişilik gelişimine katkıda bulunduğu için de bireyde olumsuz duygu durumu yaratan anılara karşı borçluluk duygusu uyandırmaya başlar. Bu, geçmişle hesaplaşmanın ta kendisidir. Geçmişte yaşanan sıkıntılar hiçbir zaman o günün olumsuzluğuyla hatırlanmaz. Bugüne taşınan anılar geçmişin sıcaklığıyla yeniden var edilir.

Özdemir Asaf da şiirlerinin büyük bir bölümünde yukarıda sözü edilen sorgulama sürecini ele almıştır. Sorgulama onun şiirleri için okuru ana izleğe götüren birincil unsurdur. Bazı şiirlerinde sorgulama doğrudan aktarılır. Bazı şiirlerinde ise sorgulama süreci şiirin bütününe bakılarak anlaşılmaktadır. Bir insanın düşüncelere daldığı bir gün anılardan anılara sürüklenişinin ve bu esnada da geçmişine dair birtakım duyguların tekrar ortaya çıkmasının ve çıkarımlar yapılmasının anlatıldığı **Diyalog**; bu bağlamda ele alındığında sorgulama sonucu geçmişte yaşanan sıcaklıkların, benzer duygu ve düşüncelerin şiir kişisi üzerinden aktarıldığı görülmektedir. Şiir "beni bana götürdü getirdi" dizesindeki sorgulamayla başlamaktadır. Bu sorgulama sonucunda da kendisiyle hesaplaşmaya başlayan şiir kişisi, geçmişte yaşadıklarını birer birer gözden geçirmektedir.

Söz konusu şiirde, kedi, şiir kişisini geçmişe götürerek sorgulayan ve bu yolla geçmişe ilişkin kişisel farkındalığının artmasını simgeleyen bir imge olarak kullanılmıştır.

Üzerinden zaman geçen küllenmiş bir acı veya yaşanmış zor bir olay daha sonra sıradan bir durum olarak algılanmaya ve insanı o kadar çok etkilememeye başlar. Diğer bir deyişle, geçmişte yaşanan anılar her ne kadar zihinde tekrar o an yaşanıyormuşçasına canlandırılabilse de anıların üzeri tozlanmıştır artık. Şair bu durumu şiirinde kedi ve tırmalama imgeleriyle somutlaştırmıştır. Şiir kişisini geçmişe götüren öz benlik, yani kedi, aynı zamanda geçmişe yapılan yolculukta şiir kişinin ellerini tırmalamaktadır; ancak şiirde "tırmalayışın can yakıcı- acıtıcı" olduğuna dair hiçbir ifade bulunmayışı da geçmişin şiir kişisini artık o kadar da incitmediğini gözler önüne sermektedir. Şiirin diğer bölümlerinde de " anı bahçelerinde üşümek sıcaktı" ve "var mıydı, yok, var gibi" dizeleri Özdemir Asaf'ın bu duyguları nasıl ustaca dile getirdiğini göstermektedir.

Şairin, bu şiirinde görülen sorgulama süreci bireyi, başka duygulanımlara sürükleyip, zihinde başka bir sorgulamayı başlatarak yeni soru işaretlerinin oluşmasına neden olmuştur. Böylece bireyin içsel dünyasında; geçmişe yolculuk yaptırılmış, insanın en eski anılarını hatırlaması sağlanmıştır. Kişinin farkındalıklarını artırıp iç monologlar kurmasına sebep olan kedinin; şiir kişisini çocukluğundan alıp "gençliğine" bırakıyor oluşu, yani zamanda sıçrama, zaman çizgisindeki dönemleri ve bu çizgide yer alan dönemlerin; başka anıları tetiklediğini, hepsinin birbirine bağlantılı bir bütünlükte olduğunu ortaya koymaktadır. Şiir bir bütün olarak ele alındığında geçen bu dizeler gösterir ki, başlayan sorgulama durumu sonu gelmeyen bir kısır döngü halini alarak, kişiyi geçmişi düşünmeye yönlendirmektedir.

"Anı bahçelerinde üşümeyi" "sıcak" bulan şiir kişisi düşünülen geçmişte acıyan tarafların olmasına rağmen kendisine kattıklarından ve hayatın asıl acı taraflarını gördükten sonra çok basit gelen bu anı parçacıklarına gülümseyebilecek olgunluğa erişmiştir. Minnettarlığını gösterebileceği düşler olarak belleğinde yer eden bu belli bazı anılar şiir kişisi için artık eski önemini yitirmiştir.

Geçmiş ve bugünü kıyaslayan bir şiir olan **Eskiden**'de sorgulamanın varlığı şiirin bütününden anlaşılmalıdır. Şiir kişinin aklındakiler, bir düşünce akışı sonucu oluşmuş birbirini takip eden parçalar halindedir.

*"Candan sevdiklerimiz vardı.
Hepsi başka güzeldi, bizi tanımazlardı.
Bütün yollarımız geçirdi gül bahçelerinden.
Ne güzel zamanlar vardı eskiden."* (Asaf, Eskiden 61)

Değişimin farkında olan şiir kişinin geçmişi anması, onun geçmişi sorgulaması anlamını taşımaktadır. Eskinin mutluluğa daha yakın olduğunu düşünen şiir kişinin bu düşüncesini, örneklerle desteklemesi de bu konudaki birikimin varlığını ve o konu hakkında düşündüğünü, iyi ve kötünün ayrımı yapılması sürecinde de bu konuyu sorguladığını göstermektedir.

Yalnızlıkla yüzleşilen ve bu sırada da değişimin fark edilmesiyle uyanan duyguların aktarıldığı **"Giden"** adlı şiirinde ise Özdemir Asaf bireydeki sorgulama sürecini, "bir gecedir sana doğru senden" dizesiyle anlatmıştır. Kederin çöktüğü ve insanın kendisiyle baş başa kaldığı bir zaman diliminde o anki benliğine yapılan geri dönüşler ile hatırlanan "eski" benlik esenliksiz birisi olarak yeniden hayat bulmuştur.

Başlayan sorgulama süreci bireylerin çeşitli duyguların bilincine varmasını sağlaması açısından oldukça önemlidir. Bu şiirde şiir kişinin tattığı eski mutsuzluklardan edindiği deneyimlerin kendi kişiliğine kattıklarının farkındalığıyla hissettiği mutluluk, bunu kanıtlar niteliktedir.

*"Birden, bir rüzgar eser, sana doğru senden
Seninle çoğalmaya başlar kendisiyle bitenler
Hatırlayan ellerinle, unutmayan gözlerinle "* (Asaf, Giden 24)

Bu örneklerde de görüldüğü gibi birtakım farkındalıkların oluşması için sorgulama çok önemli bir yer tutmaktadır. Her birey varoluşu süresince düşündüğü için de; hayatını, geçmişini ve kendi benliğini sorgulaması kaçınılmaz bir durumdur.

2.Kaçış

Kaçış; hayal kırıklığı ve umutlar göz önünde bulundurulmadan düşünülemez. Özdemir Asaf'ın şiirlerinde kaçışın insan varlığında/ varoluşunda önemli bir izlek olduğu görülmektedir.

Varoluş süreci bütünsel olarak değerlendirildiğinde, bireyin yaşadığı olumsuzluklara karşı geliştirdiği tepkinin "kaçış" biçiminde ortaya çıktığı ve bu bağlamda kaçışın öz

benliğin yaratılmasında göz ardı edilemeyecek bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Kaçış, bir yönüyle sadece bireyin zihninde anılardan kaçmak şeklinde ortaya çıkarken, diğer yönüyle de ilişkilerin ya da yaşayışların gerçek anlamda terk edilmesiyle somutlaşmaktadır.

Kaçış beraberinde yenilenmeyi de getirdiğinden arayış içerisinde olmayı, her daim yenilik arayışı içinde olmak ise hayata umutla bakmayı gerektirmektedir. Arayışa son veren ve bu arayış için hayatından kaçmaya çalışmayan birisi kendini yenileyememenin yanı sıra eskiye daha çok bağlanmaya bu nedenle de bugününe umutsuz bakmaya başlamaktadır.

Öte yandan da çok büyük umutlar ve hayaller içinde yaşamak, bireyi pişmanlıklara sürükleyebilmektedir. Zira aradığını değil payına düşeni bulan insan daha iyisini bulma düşüncesiyle hareket eder, bu durum bulduğunu da kaybetmesiyle sonuçlanabilir. Bu da umutların sönmesine yol açıp arayışın yavaş yavaş azalmasına sebep olmaktadır.

Bu arayışlar sayesinde yaşananlar bireyin aradığını elde etmesine neden olmasa bile ona deneyimler kazandırarak kişiliğini geliştirmesinde etken olmaktadır. Umutları ışığında kurdukları yaşamları, bir gün gelen hayal kırıklıklarıyla kişiliklerini şekillendirmeye başlamaktadır. Bu durum "Seni öldürmeyen şey güçlendirir" bakışıyla ele alındığında aradığını bulamamak varoluş sürecindeki bireyi hayatta ayakları daha sağlam basan, güçlü duruma getirmektedir.

"Kelimeseler Kelimeseler" yaşamın sorgulanışı ve dolayısıyla bireyin kendini var edişinin aktarıldığı, aşk, umut, arayış ve hayal kırıklıklarının da bireyin yaşamındaki yerinin anlatıldığı bir şiirdir. "Hayal kırıklığı" olgusu şiirde terk eden sevgili ile ilişkilendirilerek aktarılmıştır. Aşk üzerinden yansıtılan arayış, beraberinde hayal kırıklığı da getirmektedir. Anlatıcı üzerinden dile getirilen bu gerçeklikte istenenlerin hızını daha çıkış noktasında kaybettiği, şiir kişinin gidecek bir yol bulamadığı ortaya konmaktadır.

*"Anladı, bütün olmuşlarla olanların
Ve bütün olacakların
O kelimelerin içinde
Kendisine varmadan eskidiğini" (Asaf, Kelimeler Kelimeler 25)*

Yenilikler bulacağı umuduyla başkalarını ardında bırakan şiir kişisi, eskiyenin yalnızca kelimeler olduğunu, aşkınsa hep baki kaldığını anladığında bir yenilik yaşayamayacağını görmüştür. Gerçeklerin su yüzüne çıkmasıyla beraber, umutların sönüşünün yer aldığı;

*"Yeniliklerini bağışlamayan kelimelerin
Nasıl düşman sığınaklar halinde direndiğini" (Asaf, Kelimeler Kelimeler 25)*

Dizeleri kaçan sevgilinin aradığını bulamadığını göstermektedir. şiir kişisi umutlarını yenilenmemek üzere kaybetmiştir.

Asaf'ın çoğu yapıtında arayış ve kaçış öğeleri sıkça görülmektedir. Gençliğinde sahip olduğu saflıkla kurduğu mutluluk hayallerinin büyüdükçe imkânsızlaştığı ve bunun farkına varıldığı **"Pay"** şiiri bunlardan biridir.

*"Ben pırıl pırıl bir gemiydim eskiden.
İnanırdım saadetli yolculuklara.
Adalar var zannedirdim güneşli, mavi, dertsiz.
Bütün hızımla koşardım dalgalara.
O zaman beni görseydiniz.
Ben pırıl pırıl bir gemiydim eskiden.
Beni o zaman görseydiniz
Siz de gelirdiniz peşimden.*

*Ama şimdi şu akşam saatinde
Son liman kendim, bu döndüğüm,
Bilmiş, bulmuş, anlamış.
Hatırımnda, bir vakitler güldüğüm.
Yoluna can serdiğim o kaçış." (Asaf, Pay 31)*

Özdemir Asaf, **Pay** adlı şiirini "ben" in öyküsü olarak dile getirmiş; şiirde "ben" e ait yaşamın süreçlerini değerlendirmiştir. Kaçış izleği bu süreçler üzerine oturtulmuş, yaşanmışlıkların sonucu olarak yansıtılmıştır. "Eski" ve "şimdi" sözcükleri sürecin geçmiş ve şimdiki zamanına ilişkin durumları ortaya koyarken şiir kişisi duygularını içtenlikle anlatmıştır. Şiirde geçmişin/eskinin dertsiz; güneşli adalarla süslü hayalleri "Bilmiş, bulmuş, anlamış" bir duruma dönüşmüş, "şimdi" nin gerçekliği şiir kişisini

bundan kaçmaya mecbur etmiştir. Şiir kişinin "kaçmak" olarak belirlediği alan aslında bir zamanların temiz hayalleri iken bugün o gördüğü gerçeklerden kaçmaktadır.

Özdemir Asaf **Pay**'da insanın varoluşunda hangi süreçleri izlediğini hayatın aşamalarını şiir kişinin yaşayışı üzerinden netleştirmiş, onun "görmüş, geçirmiş, atlatmış" durumundan kaçmayı da buna bağlı olarak kaçınılmaz kılmıştır. Pay'da şiir kişisi bir vakitler gülerek, yoluna can sererek kaçtığı durumdan; kendine, yalnızlığına kaçan birine dönen bir insan olarak gösterilmiştir.

*"Şimdi, şu akşam saatinde
Dönüyorum görmüş, geçirmiş, atlatmış,
Gözlerin doymayan sahilinde." (Asaf, Pay 31)*

İnsanın payına düşen öğrenmek, öğrendiği için de kaçmak eylemi şiir kişinin yaşamı üzerinden yansıtılmıştır. "**Pay**"da şiir kişinin yaşadığı kaçışların onu tatmin etmediği de vurgulanmaktadır. Bunun doğallığı şiirde insanın yaşadığı bir gerçeklik olarak yer almıştır.

Kaçışın yoğun olarak yer aldığı başka bir örnek ise; "**Kelimeler Kelimeler**" şiirinde anlatılan hayal kırıklıkları ve oluşan umutsuzluk, eski ve yeni zıtlığından yararlanılarak aktarılmıştır.

Elbette ki varoluş süresince birey geçmişini aşklarla, pişmanlıklarla ve yaşadığı ilklerle donatmakta, bu sayede dersler çıkararak hayatına devam etmektedir. "**Kelimeler Kelimeler**" şiiri yaşanan bir aşkın ve terk edişin yanı sıra bireyin varoluş süresince tükettiklerini, kaçışlarını ve umutlarını kelimelerle yaşayan "içimizden biri"nin serüvenleri üzerinden aktarmıştır. Şair "**Kelimeler Kelimeler**"de de **Pay** şiirinde olduğu gibi, "yelkenleri doyulmamış arzularla dolu" insanların yenilmişlikler içinde başka kapılara yöneldiğini göstermektedir.

*"Gözlerin önünde bir oyun, ardında bir oyun.
Dışında ne varsa yeni, ne varsa gerçek.
Yeni manzaralarla gelen yeni duygular
Hani, eski kelimelerle olmasa
İnsanın ömrünce devam edecek.
Gözlerin önünde bir oyun, ardında bir oyun." (Asaf, Kelimeler Kelimeler 25)*

Sonsuz başlangıçlar yapan bu kişi, bir aşkını tam olarak yaşamadan, bir diğerine başladığı için de yalnızca kelimeleri değil, sevdiklerini de tüketmiştir. Tüketemediği şeyse yaşayamadıkları olmuştur. Korkularının üstüne çıktığı onlarla yüzleşmekten kaçtığı için hiçbir ilişkisinin sonunu getirememektedir.

Gençlik dönemi ardında kalan şiir kişisi ölüme yaklaşınca değer vermediği bu kelimelerin önemini iyice anlamıştır. "Kelimeler" ise bu kadar yıpranmasına rağmen hâlâ başkaları sayesinde gücünü korumaktadır. Bu da insanların evrensel duygularını ve kısır döngü içinde tekrar eden umut, aşk, kırgınlık ve kaçışların hiç bitmeyeceğini ve bireyin yaşamı boyunca onu takip edeceğini göstermektedir.

Halk şiirinin seslerinin duyulduğu "**O Yolda**" adlı şiirde; şiir kişinin gördükleri karşısındaki şaşkınlığı dile getirilmektedir. Şiir boyunca "sanılanlar" ve "olanlar" arasındaki zıtlık çeşitli alanların sözcükleriyle aktarılmış, şiirde varoluşun inişli çıkışlı durumlarına ayna tutulmuştur.

*"Geliyor sandığım gidiyor çıktı.
Başlıyor umduğum bitiyor çıktı,
Üstüne-üstüne gittim, ne gidiş
Altına-altına iniyor çıktı." (Asaf, O Yolda 402)*

Umutlar ışığında yolunu arayan şiir kişisi umduğunu bulamayarak, bu yolda tökezlemiştir. Arayış içerisinde olan şiir kişisi dibe vurmasına rağmen teslimiyetçi olmamış, yalnızca bunun farkına vararak kendisini değerlendirmeye başlamıştır. Bu da kendisinin kişiliğine olumlu, onu geliştirici yönde katkılarda bulunduğunu göstermektedir, çünkü farkındalık var olma yolunda atılacak ilk ve en büyük adımdır. Ancak bu sayede birey daha sağlam adımlarla ilerleyecek ve bunun sonucunda aradıklarını bulabilecektir.

3.Değişim

Dünya dönerken, çevre değişirken insanların duyguları ve düşünceleri de aynı kalmaz. Yüzlerde oluşan her kırışıklık yaşanmışlığın bir göstergesi, deneyimlerinin somutlaşmış halidir. Bir insan geçmişin deneyimleriyle; yaşadığı her günü, çevresini, olayları, yaşantısını yeni bir bakış açısıyla değerlendirmeye başlar. Bu nedenle geçmişte

söyledikleri çocukça, o an yani şimdi söyledikleri ise doğru olmalıdır. Oysa o günün yarını da vardır ve bütün bunlar bir kısır döngü halinde tekrar başa dönecektir. Bu düşünceler doğrultusunda kişilikler yenilenecek, yılanın deri değiştirdiği gibi insan da eski kişiliklerinden sıyrılarak önündeki günlere yönlenecektir.

*"Değişir sezilecek kadar yavaştan
Değişir istenen istenmeyen
O koruyan zor yalanlar silinir
Büyür kolay bir doğru, bilinen, söylenmeyen
Uyuyanlar uyanmış, ölüler dirilmiştir
Bir gecedir sana doğru senden "(Asaf, Giden 24)*

Özdemir Asaf'ın "**Giden**" adlı şiirinden alınan bu bentte de seslenen özne yaşamı değişim noktasında değerlendirmiş, bunun kaçınılmazlığını ortaya koymuştur.

Değişen yalnızca fiziksel özellikler değil aynı zamanda sahip olunan düşüncelerdir. Bu konudaki düşünceler şairin bir başka şiirinde, arayışları sonucu deneyimleriyle hayatın gerçeklerini öğrenen, terk eden sevgili üzerinden anlatılırken, bir şiirinde de doğrudan şiir kişinin ağzından dile getirilmiştir. Çoğu zaman farkında olunmasa da kişinin kendisiyle baş başa kaldığı zamanlarda bu değişim kendini ele vermektedir. Yukarıdaki dizelerde, şiir kişisi için, sorgulama sürecinin yoğun olduğu ve farkındalıkların arttığı o an, o gece her şey bir anda ters yüz olmuş, düşünceler gerçekliklerini yitirerek yenilenmeye başlamıştır. Şiir kişisi için yaşanan ve bilinen ne varsa eskisi gibi değildir çünkü onun kalbine gömdüğü hatırlar bir bir yerinden çıkmaya başlamıştır.

Bunlar göz önünde bulundurulduğunda; var olunan zaman içerisinde değişim sürecinin aslında sorgulamayla ele alınması gereken bağlantılı bir dönem olduğu ve sorgulamanın bu bağlamda önemli bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır. Bunun sebebi ise eski ve yeni değerlendirmesi yaparak değişimin farkına varmanın ancak ve ancak sorularla gerçekleşebileceği bilincine ulaşmaktır.

Özdemir Asaf için "Gençlik" ve "çocukluk" kelimeleri kimi şiirlerinde kilit kavramlar olarak kullanılmıştır. Zira bu iki dönem insanlar için kişilik oluşumunun temel taşlarının oturduğu zamanları kapsamaktadır ve insan yaşamında önemli bir yer tutmaktadır.

"**Pay**" şiirinde kullanılan "*pırl pırl bir gemiydim eskiden*" dizelerinin sözcükleri birer anahtar sözcük niteliğindedir ve gençlik yıllarına birer gönderme olarak kullanılmıştır. O zamanların toyluğu ve coşkusu içinde yaşayan biriyken "zannederdim" sözcükleriyle şiir kişisi o toyluğu zamanla kaybettiğini ve edindiği deneyimlerle, yeni bir döneme başlangıç yaptığını ifade etmektedir. Şiir kişisi yeni başlangıçlara değişerek yöneldiğini belirtse de kaçtığı nokta yine kendisi olmaktadır. Kendini anlayan sadece kendisidir.

*"Ama şimdi şu akşam saatinde
Son liman kendim, bu döndüğüm" (Asaf, Pay 31)*

"**Kelimeler Kelimeler**" adlı şiirde işlenen gerçeklik yaşamın içinden birinin anlatımıyla verilmiştir. İlk bent yaşamın deneyimlerinin fark edilemediği bir durumu ortaya koyarken sonraki bentler değişimin gücünü yansıtmaktadır.

*"Gözlerin önünde bir oyun, ardında bir oyun.
Dışında ne varsa yeni, ne varsa gerçek.
Yeni manzaralarla gelen yeni duygular
Hani, eski kelimelerle olmasa
İnsanın ömrünce devam edecek.
Gözlerin önünde bir oyun, ardında bir oyun." (Asaf, Kelimeler Kelimeler 25)*

Yaşamın sürekli kendini yenileyen bir oyun olduğu, oyunların birbirine eklenerek bütünü oluşturduğu fakat yaşananların/yenilenmelerin ancak "kelimeler" gerçekliğinde duyumsanabildiği de vurgulanmaktadır. "Kelimeler" burada yaşamın; değişimin yansıtıldığı gerçeklik olarak ele alınmıştır. Değişimin netliği, kesinliği karşısında kelimeler, yenilikleri bağışlamayan düşman sığınaklar olarak yansıtılmaktadır.

"Kelimelerin yenilikleri bağışlamaması" sevginin değişmediğini yalnızca sevgilinin değiştiğini göstermektedir. Bu da şiir kişinin pişmanlıklarının ve korkularının nedeni haline gelmiştir. Bu dizeler aynı zamanda sevgi gibi evrensel olan kavramların gücünü göstermektedir. Şiirde kelimeler "seni seviyorum" demek olarak ele alınırsa değişik anlamlar ortaya çıkmaktadır. Evrensel oldukları için bütün dünyada kullanılan bu iki sözcüğün anlamı asla değişmemektedir. Yalnızca bu iki kelime insanların tüketim alışkanlığıyla yozlaştırılarak dönüştürülmektedir. Yine de insanların bu doğrultudaki eylemleri bu iki kelimenin gücünü sarsamayacak kadar zayıf kalmaktadır. Sonuç

olarak değişen yine bu kelimelerin insanda uyandırdığı duygulardır. Değişen yalnızca kelimelerin bireyler için neyi ifade ettiğidir.

*"Sapsarı saçlarım vardı, aklaştı,
Anılar üst üste bindi yükledi" (Asaf, O Yolda 402)*

Bireyin hayatının ve varoluş basamaklarının özetlenerek sunulduğu Özdemir Asaf'ın **"O Yolda"** şiirinin bu dizeleri; zamanın işlediği süreçte, değişimin yaşandığını; dış görünüşün yanı sıra edinilen deneyimler sonucu bireyin duygusal bakımdan da değişimler yaşadığının bir kanıtı olma özelliğini taşımaktadır. Anıların üst üste binip yükleyici oluşu şiir kişinin, sorgulamaya başladığı zamanlarda yaşadığı geçmişe dönüşlerin sıklığından ve tekrar tekrar aklına gelen pişmanlık ve üzüntü duygularından kaynaklanmaktadır.

Bilinmektedir ki, gençlik zamanlarında yaşananlar insan yaşamında küçük bir yer kaplamaktadır ve bundan ötürü de ileriki dönemlerde yaşanan olayların yanında gençlik dönemi çok sınırlı ve kısa süren bir kesit olarak kalmaktadır.

"Diyalog"da değişimin izleri şiir kişinin kişilik farklılığı üzerinden anlatılmıştır. Bunu yaparken şair kedi öznesini kullanmıştır. Özne kedi geçmiş günlerin somut nesnelere kullanarak farklılaşmayı ortaya koymuştur.

*"Bir ikilem oldu beklenmedik;
Geçmiş günlerin yumaklarını didikledi
Var mıydı, yok, var gibi
Kucağımdaydı kedi." (Asaf, Diyalog 231-232)*

Kısacası; sevgi, aşk, pişmanlıklar gibi evrensel kavramlar herkes tarafından yaşanmasına rağmen, bu kavramların birey üzerindeki yansımaları değişkendir. Sevgi kavramının ne olduğu değişmezken sevgi hissinin bireylerdeki ifadesi zamanla yozlaşabilmektedir. Bunun yanı sıra değişim, farkındalıklar sonucu bireyde özeleştirinin başlangıcı haline de gelebilmektedir. Aynı zamanda da duygu yoğunlukları farklı zaman dilimlerinde değişerek hatırlanmakta, bu şekilde tekrar var edilmektedir. Özdemir Asaf'ın şiirlerinde de gençlik ve yaşlılıktaki fikir farklılıkları ve eski acıların günden güne azalması buna dair birer ipucu niteliğindedir.

4.Yalnızlık

İnsanın çevresinde her zaman etkileşim içerisinde bulunduğu kişiler olmuştur. Ebeveynler, aşklar ve dostluklar varoluş süresince insanı hüzünlendiren, neşelendiren unsurlardır. Ancak birey yaşamında daima yalnızdır. Herkes aynı hayatı yaşamadığından kendi içlerinde yaşadıkları hesaplaşmalar da bu doğrultuda değişik olur. Anılar insanları ortak bir noktada birleştirse de kişilikler her zaman farklı biçimlenir. Üstesinden gelinenlerde de her zaman aynı duygu yoğunluğu bulunmaz. İnsan yalnız kaldığında yaşadığı sorgulamalar yoğunlaşır. Bu sayede de birtakım çıkarımlar ortaya konur. İnsan bu durumda ya kaçışa yönelir ya da açmaza girerek olduğu yerde kalır ve yaşadığı bunalımlı hayatı devam ettirir. Bir başka seçenek ise; daha cesaretli bir duruş sergileyerek, çıkan zorlukları kaçmadan/bunalıma düşmeden yenmeye odaklanmaktır.

Özdemir Asaf'ın "**Giden**" adlı şiirinde "*Ne varsa kendindedir.*" dizesi yalnızlığı ifade etmektedir. Yalnızlık bu dizenin bulunduğu bentte bütünüyle yer almaktadır. Yalnızlık burada somut biçimde kullanılmıştır. "Duvarların bakışları kesmesi, kapıların sesi kesmesi" ifadeleri yalnızlığın somutlanmış biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ne evlilikte eşle ne de dertleşirken bir dostla aynı düşünceler paylaşamaz. Ortak geçmişin aynı olmaması, kişiliklerin farklı gelişmesine sebep olmaktadır. Bu yüzden insan bazen çevresinde geçmişini paylaştığı dostları olsa da kendini yalnız hissetmektedir.

Yalnızlık başka bir yönden ele alınırsa, ölüm olgusu ortaya çıkmaktadır. Sevenleri insanların hayatlarından çekip alan ölüm, bireylerin o insandan yoksun kalarak hem maddi hem manevi anlamda yalnızlığına yol açmaktadır. Bu durum içsel yalnızlıktan farklıdır.

*"Kimler kimler yoktu bizim kervanda,
Birer birer indi hepsi bir handa" (Asaf, O Yolda 402)*

İnsanın var olduğu süreçte beraber olduğu kişilerin anlatıldığı, bu insanların şiir kişisi üzerinde bıraktığı izlenimleri, duyguları ortaya koyan ve geçmişine vurgu yapan "**O Yolda**" şiiri içsel yalnızlık ve ölüm ile gelen yalnızlığın arasındaki ince farkı ortaya

koymaktadır. Zaman akıp giderken birer birer yeryüzünü terk edenler, şiir kişinin yalnız kalmasına sebep olmuştur.

Yalnızlık her ne kadar insanın tercih edeceği bir seçenek olmasa da kaçınılmazdır. Kendini sürekli yenileyen doğa, insanların da yenilenmesini sağladığından beraberinde ayrılıklar da getirmektedir. Kısacası doğum için ölüm, ölüm içinse doğum zorunludur.

*"Gözümde bir ışık, çağırıyordu,
Beşikte bir çocuk, bağıırıyordu" (Asaf, O Yolda 402)*

Bütün yaşlı insanlar çocukluktan gelmiş, bugünün bütün çocukları da geleceğin yaşlıları olacaktır. Dolayısıyla insanın yaşadığı süreçte uzak yakın ilişkide bulunan birileri ölümü göreceklerdir. Ölüm her ne kadar insanda bir yoksunluk duygusu uyandırır da bu tip yalnızlıklar, kişiliği güçlendiren bir durum olarak yaşanmaktadır. Bu olgu kişiyi yaşamı önemsemeye götürmektedir.

Bütün bunların dışında yalnızlık kişinin kendisini analiz etmesi açısından oldukça önemlidir. Birey yalnızken, düşünmeye daha çok yönelebilecek, böylece sorgulama sürecini başlatacak ve bunun sonucunda farkındalıklarını artıracaktır.

"Diyalog"da kendi benliğini sorgulayan şiir kişinin, sorgulama anında yalnız oluşu; farkındalıklarını artırma yolunda geçen zamanda tek başına yürümesi, şiir kişinin *"ne o ev vardı, ne o gün, ne de o kedi"* diyerek sözlerini noktalamasından açıkça anlaşılmaktadır. Bu da yukarıda işlenen, kişinin tek başınayken, düşünce bağlamında daha da derinleşmesi gerçeğini ortaya koymaktadır.

5.Çatışma

Çatışmalar, bireyin iç benliğinde yaşadığı sorgulamanın bir sonucudur. Birey sorguladıkça kaçışa zorlanır. Yani bireyi kaçışa iten onun sorguladıkça kendi iç benliğinde yaşanan çatışmalardır. Tek tanışın bireyin kendisi olduğu iç çatışmalar, kişiyi bölünmeye; bununla birlikte oluşan düşünsel zıtlık da kaçışa götürmektedir.

Çatışma, insanın kendi doğrularını belirlemede yaşadığı bunalımlı süreçtir. İnsanın kararsızlık içinde kalması ve karar verme sürecinde yaşadığı aşamalardan yalnızca biridir.

Yaşanan çatışmalar sonucu birey teslimiyet ve çaresizliğe boğulsa da Özdemir Asaf'ın şiirlerinde bu sıkça görülen bir sonuç değildir. Onun şiirleri az da olsa umut barındırmaktadır ve şiir kişileri asla teslimiyetçi bir anlayış benimsememektedir. Genel olarak çatışmalar ve zıtlıklar birbiri ardından ortaya çıkan olumsuzluklar gibidir. Zira insan düşündükçe hatasının üstünde daha fazla durarak içindeki sıkıntıyı artırmakta, dolayısıyla kaçıya yönelmekte bu da kişinin yaşantısında bir engel oluşturmaktadır.

Kişinin aştığı kademelerde, yani gençlik, yetişkinlik, yaşlılık gibi dönemlerde, sahip olduğu düşünceler değişkenlik göstermektedir ve birey deneyim kazandıkça eski fikirleriyle çatışmaya başlamaktadır. Bunun sonucunda da doğal olarak pişmanlıklar ve hayal kırıklıkları ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan bu pişmanlıklar da bireyi sorgulamaya ittiği için yaptığı hataları irdelemeye yöneltmektedir.

"Eskiden" de şiir kişisi, şiirin adından da anlaşılacağı üzere geçmişten söz ederek bugününü değerlendirmektedir. Şiir kişisi yaptığı karşılaştırmada eski ve yeni çatışmasını ortaya koymakta, fikir ayrılıklarını ve birikimsiz olduğu için de daha mutlu bir yaşam sürdüğünü anlatmaktadır.

*"O zaman her şey uzaktı ölümden.
Yanık şarkılar bile neşeli başlardı.
İster istemez saadet taşardı
Gamsız günlerimizden.
Ne güzel zamanlar vardı eskiden." (Asaf, Eskiden 61)*

Şiir kişisi şimdiki zamanını ve geçmişini göz önünde bulundurarak düşünmüş, yeni günler için daha esenliksiz kavramlar kullanmıştır. Dolayısıyla bu şiir metninde geçmişe bir öykünme de bulunmaktadır. "Yanık" şarkıların "neşeli" başlaması bu zıtlığın ortaya konduğu önemli göstergelerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç

Toplumsal duyarlılığa sahip şairler, genel insanlık durumu içinde değerlendirilebilecek duyguların insan kişiliğinin belirginleşmesindeki etkisini fark edip bunu şiirlerine yansıtmışlardır. Bu nedenle de yazılan bütün şiirler aynı zamanda birer zekâ ürünüdür. Özdemir Asaf da toplumsal duyarlılığa sahip şairlerden biridir. Hiçbir yapıtının yüzeysel olmama nedeni bundan kaynaklanmaktadır. Şiirlerin her dizesi

düşünsel derinlik içermektedir. Ondaki derinlik yaşamı felsefi bir bakışla değerlendirmesinden kaynaklanmaktadır. Onun bu farklılığı çalışmamın "sorgulama, kaçış, değişim, yalnızlık ve çatışma" başlıklarında ayrı ayrı ele alınmış, insanın varoluş sorunsalı bu temalar üzerinden daha açık ve net irdelenmiştir.

Şair, kimi zaman varoluş sürecinde yaşananları doğrudan, kimi zaman ise aşk ve ayrılıklar üzerinden aktarmıştır. Çoğu şiirinde umutsuzluk ve mutsuzluktan izler barındıran şairin bunlara rağmen teslimiyetçi bir tutum içinde olmadığı incelemem sonucunda görülmüştür. Bu da gösterir ki, şiirler her ne kadar umutsuzluk barındırıyor da olsa yaşanan bunca hayal kırıklığına rağmen umutlar tüketilememiştir.

Dünyanın her yerinde insanın var oluşu bütün sancılılarıyla evrensel olma özelliği taşımaktadır. İnsanın yaşadığı bu sancılar hayattaki duruşunu belirlemede önemli olmuştur. Buradan yola çıkarak insanın dünyaya geliş nedeni ne olursa olsun ve varlığı ister ilahi, ister bilimsel bir yolla -bütün sistemlerin üstünde maddeci bir anlayışla- açıklansın; bütün insanlar varoluşları süresince ortak birtakım aşamalardan geçmektedirler. Düşünsel boyutta yaşanan farkındalıklar; insanların kendilerini tanıma sürecinde sancılı bir içsel yolculuk yapmalarını gerektirmektedir.

KAYNAKÇA

1. ASAF, Özdemir. Çiçek Senfonisi, YKY Yayınları, 2008